

Samenvatting en begrippen

Samenvatting Hoofdstuk 1

Doel: Om te leren

Les 1 Op de boerderij

Op een boerderij woont een boer met zijn gezin. Hij werkt er ook. Sommige boeren houden koeien. Op het erf staan een huis, stallen en schuren met machines. Om zijn boerderij liggen weilanden.

Les 2 Dieren op de boerderij

Koeien, varkens, schapen en kippen noemen we **vee**. Boeren houden deze dieren omdat ze melk, vlees, wol en eieren geven. Om vlees te krijgen, worden dieren **geslacht**. Koeien worden gemolken met een **melkmachine**. Van melk wordt **zuivel** gemaakt. De dieren krijgen **kuilgras** en **krachtvoer**. Ze leven in de wei of in grote stallen. **Scharrelkippen** hebben meer ruimte. De **mest** gebruiken boeren voor het land.

Les 3 Groente en fruit

Ons eten komt van planten en dieren. Boeren zorgen voor ons eten. Ze doen dat op verschillende manieren. Veeboeren houden dieren voor melk en vlees. Andere boeren **verbouwen** graan en aardappelen op **akkers**. **Fruittelers** hebben **boomgaarden** met fruitbomen en **tuinders** kweken groente en fruit in **kassen**. Boeren zorgen ervoor dat ze een grote **oogst** krijgen met hulp van machines, kunstmest en **bestrijdingsmiddelen**.

Les 4 Van bovenaf

Op een **plattegrond** zie je alles van bovenaf. Het is een tekening die lijkt op een **luchtfoto** die recht van bovenaf gemaakt is. Op een plattegrond heeft alles een eigen kleur. Zo kun je goed herkennen wat iets is. Een plattegrond is handig als je de weg moet zoeken, of als je je kamer wilt inrichten. Je kunt van bijna alles een plattegrond maken.

1 1

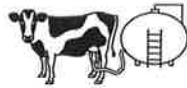
Begrippen Hoofdstuk 1

Doel: Om te leren

Les 2 Dieren op de boerderij

de melkmachine

Een machine waarmee koeien gemolken worden.

de zuivel

Melk en alles wat daarvan gemaakt wordt, zoals yoghurt en kaas.

het kuilgras

Afgedekt gras als voer voor vee.

het krachtvoer

Brokken voer van bijvoorbeeld mais.

de mest

Poep van dieren.

slachten

Dieren doden om het vlees ervan op te kunnen eten.

het vee

Dieren die een boer houdt voor het voedsel of de wol die ze leveren.

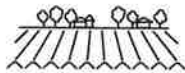
de scharrelkip

Een kip die in een stal leeft en niet in een kooi.

Les 3 Groente en fruit

de akker

Een stuk grond waarop een boer planten laat groeien.

verbouwen

Planten laten groeien om van te eten.

de oogst

Alles wat een boer van zijn land haalt om te verkopen.

de fruitteelt

Fruit laten groeien.

de boomgaard

Een stuk grond met fruitbomen.

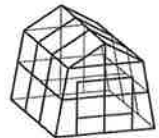

het bestrijdingsmiddel

Een middel dat boeren gebruiken om hun planten te beschermen.

de kas

Een gebouw van glas waarin een boer groente, fruit of bloemen laat groeien.

de tuinder

Een boer die groente, fruit of bloemen kweekt.

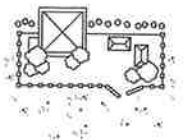
Les 4 Van bovenaf

de luchtfoto

Een foto van bovenaf die is genomen vanuit de lucht.

de plattegrond

Tekening van wegen of straten in een gebied.

Samenvatting Hoofdstuk 2

Doel: Om te leren

Les 1 Kijk, een hert!

De Veluwe is een groot gebied in Nederland met veel natuur. Er is bos, heide en er zijn zandvlaktes. Er leven allerlei dieren en planten. Mensen gaan er in hun vakantie naartoe om te fietsen en te wandelen. Als bezoeker moet je je aan de regels houden.

Les 2 Zo ziet ons land eruit

Een **natuurgebied** is een **landschap** waarin planten en dieren leven. In Nederland zijn de meeste natuurgebieden door mensen gemaakt. **Duinen** beschermen het land tegen de zee. Mensen planten helmgras om duinen te beschermen. Het **platteland** is al het gebied buiten de steden. Het meeste land is daar boerenland. Je kijkt er tot aan de **horizon**. Een gebied met huizen, zoals een **woonwijk**, noem je de **bebouwing**.

Les 3 Overall water

Een **rivier** begint in de bergen. Hij neemt smeltwater en regenwater mee. In Nederland hebben mensen **dijken** langs de rivieren gebouwd. Het land tussen de rivier en de dijken heet **uiterwaarden**. Een **kanaal** is een **waterweg** die gegraven is. **Laag-Nederland** ligt lager dan de **zeespiegel**. **Hoog-Nederland** ligt hoger. De Waddenzee is een ondiepe zee. Bij **eb** staat het zeewater laag. Het strand is dan groot. Bij **vloed** staat het zeewater hoog.

Les 4 Kijken op de kaart

Bij een kaart staat vaak een **legenda**. Op dat lijstje zie je wat de tekens en kleuren op de kaart betekenen. Het noorden, zuiden, westen en oosten noem je de **windstreken**. Om te weten waar het noorden in werkelijkheid is, kijk je op een **kompas**. Dat wijst altijd het noorden aan. Om 12 uur 's middags staat de zon in het zuiden. Op een kaart staat meestal een **windroos**. Daaraan kun je zien waar het noorden op de kaart is.

2 1 Begrippen Hoofdstuk 2

Doel: Om te leren

Les 2 Zo ziet ons land eruit

het natuurgebied

Een gebied waar de natuur belangrijk is.

het landschap

Een gebied met bijvoorbeeld bos, heide, weilanden of huizen.

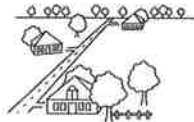
de duinen

Heuvels van zand langs de kust.

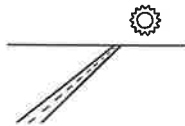
het platteland

Het gebied buiten de stad waar veel boerenland is.

de horizon

Daar waar de lucht ophoudt en het land begint.

de bebouwing

Alle huizen of andere gebouwen in een gebied.

de woonwijk

Deel van dorp of stad waar huizen staan.

Les 3 Overall water

de rivier

Stromend water dat uit de bergen komt.

de dijk

Een opgehoogd stuk land dat het land erachter beschermt tegen het water.

de uiterwaarden

Het land tussen de rivier en de dijk.

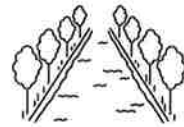
de waterweg

Een weg over water, voor schepen.

het kanaal

Een waterweg die door mensen is gemaakt.

de zeespiegel

Het zeeoppervlak.

laag-Nederland

Het deel van Nederland dat lager ligt dan de zeespiegel.

hoog-Nederland

Het deel van Nederland dat hoger ligt dan de zeespiegel.

de eb

Laag water van de zee.

de vloed

Hoog water van de zee.

Les 4 Kijken op de kaart

de legenda

Een lijstje bij een kaart waarop staat wat alles betekent.

de windstreken

De richting waaruit de wind komt.

het kompas

Een instrument waarop je kunt zien waar het noorden is.

de windroos

Een tekening met de windrichtingen.

3 0

Samenvatting Hoofdstuk 3

Doel: Om te leren

Les 1 Wat een drukte

Midden in de stad wonen mensen dicht bij elkaar. Er zijn veel mensen op straat. Ze werken, winkelen, gaan uit eten of naar de bioscoop. De meeste huizen hebben geen tuin. Kinderen spelen in speeltuintjes of parken, want op straat is het te druk en er is weinig ruimte.

Les 2 Mensen in de stad

In een stad wonen meer mensen dan in een dorp omdat er veel meer werk is. Er zijn veel **bedrijven**. En **voorzieningen** liggen bij elkaar, zoals scholen en winkels. Er zijn musea en bioscopen voor **recreatie**. De meeste mensen wonen in de **buitenwijken**. Daar is meer ruimte en het is minder druk dan in het **centrum**. **Forensen** reizen elke dag in het **spitsuur** naar hun werk of naar huis. Ze gaan met de auto of met het **openbaar vervoer**.

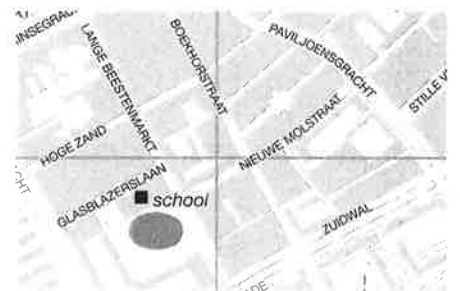
Les 3 Heel veel Nederlanders

Nederland heeft bijna 17 miljoen **inwoners**. Het platteland is **dunbevolkt**. Veel mensen wonen in het westen. Dat gebied is **dichtbevolkt**. Daar liggen de vier grootste steden, Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht. In Den Haag werkt de **regering**. Die maakt **wetten** en **bestuurt** het land. Mensen **verhuizen** vaak naar een andere plek, soms zelfs naar het **buitenland**. Ook komen buitenlanders naar Nederland om te werken.

Les 4 Een stukje Nederland

Op een kaart van een gebied in Nederland zie je steden, dorpen, wegen, boerenland en zee. Alles heeft een andere kleur. De namen van de steden en dorpen zoek je op in het **register**. Daar staat alles op **alfabetische volgorde**. Via de **vakken** op de kaart kun je de namen op de kaart terugvinden. Op een plattegrond van een stad kun je de straatnamen lezen. In het register kun je opzoeken waar ze liggen.

Begrippen Hoofdstuk 3

Doel: Om te leren

Les 2 Mensen in de stad

het centrum

Het midden van een dorp of stad.

het bedrijf

Een plaats waar iets gemaakt of gedaan wordt om geld te verdienen. Bij een bedrijf werken mensen.

de buitenwijk

Een woonwijk aan de rand van een stad.

de forens

Iemand die elke dag van zijn huis naar zijn werk reist.

de recreatie

Iets leuks doen in je vrije tijd voor je ontspanning.

de voorziening

Iets wat mensen nodig hebben, zoals een sportveld of winkel.

het openbaar vervoer

Het vervoer waar iedereen gebruik van kan maken, zoals de bus.

het spitsuur

De tijd waarop veel mensen van en naar hun werk reizen.

Les 3 Heel veel Nederlanders

dichtbevolkt

Dit zeg je van een gebied waar veel mensen wonen.

de inwoner

Iemand die in een dorp, stad of land woont.

dunbevolkt

Dit zeg je van een gebied waar weinig mensen wonen.

verhuizen

Op een andere plek gaan wonen.

het buitenland

Alle landen buiten Nederland.

de wet

Een regel van de regering waar iedereen zich aan moet houden.

de regering

De mensen die een land besturen.

besturen

Wetten en regels maken waar iedereen zich in het land aan moet houden.

Les 4 Een stukje Nederland

het register

Een lijst van woorden of onderwerpen op alfabetische volgorde.

de alfabetische volgorde

Op volgorde van a tot z.

het vak

Hier: een vierkant op een plattegrond of kaart.

4 0

Samenvatting Hoofdstuk 4

Doel: Om te leren

Les 1 In de bakkerij

In de bakkerij werkt de bakker met machines om brood te bakken. Hij bakt brood, croissantjes, bolletjes en nog veel meer. Hiervoor mengt hij ingrediënten, zoals meel, suiker, boter, eieren en melk. Alles wat hij bakt, wordt meteen daarna in de winkel verkocht.

Les 2 Van graan tot brood

Boeren oogsten graan met grote machines. Die maaien en **dorsen** het graan. Het graan gaat van de **silo** naar de meelfabriek. Daar malen machines het graan tot meel. De machines hebben **energie** nodig om te werken, vaak is dat **stroom**. Meel is een **grondstof**. Bakkers hebben het nodig om brood te bakken, dat is het **product**. Om ervoor te zorgen dat **klanten** het kopen, maken bakkers **reclame**.

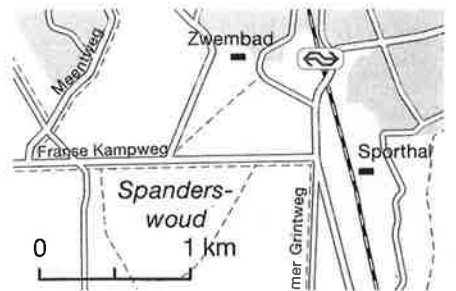
Les 3 Gooi maar weg!

Bijna alles wat mensen maken, wordt **afval**. Niet al het afval mag bij elkaar in de vuilnisbak. Plastic, glas en oud papier kun je scheiden. De **milieustraat** is ook een plek om afval te scheiden, zoals hout, plastic en **chemisch afval**. Meubels en kleding worden opgeknapt en verkocht in **kringloopwinkels**. Het meeste afval wordt **hergebruikt**. Er worden nieuwe producten van gemaakt. Het afval dat overblijft, wordt verbrand.

Les 4 Groot of klein

Op de kaart van Nederland zie je hoe Nederland eruitziet van bovenaf. Je kunt de vorm van ons land zien. Je ziet waar water is en waar eilanden zijn. In het westen en noorden grenst Nederland aan zee. Alles op de kaart is veel kleiner dan in het echt. Hoeveel kleiner iets is, noem je **de schaal**. Op een **schaalstok** kun je zien hoe groot 1 centimeter in werkelijkheid is. Zo kun je op een kaart meten hoe ver iets is.

Begrippen Hoofdstuk 4

Doel: Om te leren

Les 2 Van graan tot brood

de grondstof

Iets wat je nodig hebt om iets van te maken; van de grondstof meel maak je brood.

dorsen

Graankorrels uit een plant halen.

de silo

Een gebouw waarin je graan bewaart.

de energie

Energie heb je nodig voor licht, warmte en beweging.

de stroom

De energie die uit een batterij of stopcontact komt.

het product

Iets wat je maakt of laat groeien om te verkopen.

de klant

Iemand die iets koopt.

de reclame

Reclame zorgt ervoor dat mensen een product willen kopen.

Les 3 Gooi maar weg!

het afval

Alles wat je weggooit of niet meer nodig hebt.

de milieustraat

Een plaats waar je afval in aparte bakken kunt doen.

het chemisch afval

Afval waar giftige stoffen in kunnen zitten.

het hergebruik

Spullen opnieuw gebruiken.

de kringloopwinkel

Winkel die oude spullen opknaapt en opnieuw verkoopt.

Les 4 Groot of klein

de schaalstok

Een stukje liniaal op een kaart.

de schaal

Hieraan kun je zien hoe groot iets in werkelijkheid is.

Samenvatting Hoofdstuk 5

Doel: Om te leren

Les 1 Wie belt daar aan?

Mensen werken om geld te verdienen. Dat doen ze op allerlei manieren. Een postbode brengt de post rond. Andere mensen zorgen ervoor dat er water uit de kraan komt, of stroom uit het stopcontact.

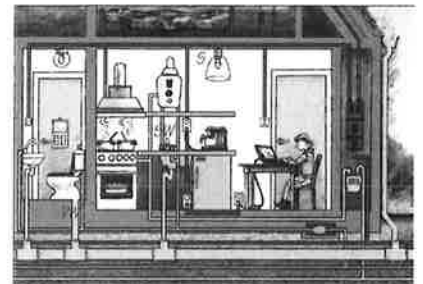
Les 2 Werken voor een ander

Een vrachtwagenchauffeur zorgt ervoor dat **goederen** op de juiste plek komen. De **machinist** zorgt ervoor dat **passagiers** veilig en vlug met de trein kunnen reizen. De huisarts, de apotheker en de **doktersassistent** werken samen om patiënten beter te maken. Dat is hun **beroep**. Daar verdienen zij geld mee. Al deze mensen werken voor een ander. Ze leveren een **dienst**. Er zijn ook mensen die geld verdienen door een product te maken.

Les 3 Buizen onder de grond

Door **leidingen** onder de grond komen drinkwater en gas de huizen binnen. Via de **kabels** krijgen we internet en stroom. Van **grondwater** wordt bij de **waterzuivering** schoon drinkwater gemaakt. Afvalwater uit de huizen gaat via het **riool** naar de **rioolwaterzuivering**. Daar wordt het water weer schoongemaakt. Stroom gaat van de elektriciteitscentrale en **hoogspanningsmasten** naar de **meterkast** in huis.

Les 4 Nederland in delen

Nederland is opgedeeld in twaalf **provincies**. Elke provincie heeft een **hoofdstad**. De namen van de provincies en hoofdsteden leer je in deze les. Het zijn: Friesland met Leeuwarden, Groningen met Groningen, Drenthe met Assen, Overijssel met Zwolle, Gelderland met Arnhem, Utrecht met Utrecht, Noord-Holland met Haarlem, Zuid-Holland met Den Haag, Noord-Brabant met 's-Hertogenbosch, Limburg met Maastricht, Zeeland met Middelburg en Flevoland met Lelystad. Als je op de **wereldkaart** kijkt, zie je dat de wereld is verdeeld in zeven **werelddelen**. Nederland ligt in het werelddeel dat Europa heet. Nederland is een klein land. Op de wereldkaart is het een piepklein stipje.

5 1

Begrippen Hoofdstuk 5

Doel: Om te leren

Les 2 Werken voor een ander

het beroep

Werk dat iemand doet om geld te verdienen.

de goederen

Spullen.

de machinist

Iemand die de trein of tram bestuurt.

de passagier

Iemand die meereist of meevaart.

de doktersassistent

Iemand die een dokter helpt bij zijn werk.

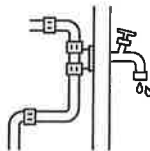
de dienst

Iets wat je doet voor een ander, bijvoorbeeld een huis schilderen.

Les 3 Buizen onder de grond

de leiding

Een buis voor gas of water.

de kabel

Een draad waar elektrische stroom doorheen gaat.

het grondwater

Het water dat in de bodem zit.

de waterzuivering

Zorgen voor schoon drinkwater.

het riool

Een grote buis waar afvalwater doorheen gaat.

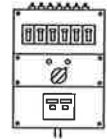

de rioolwaterzuivering

Een fabriek waar afvalwater wordt schoongemaakt.

de meterkast

Een kast waarin meters staan voor gas, water en elektriciteit.

de hoogspanningsmast

Een hoge toren waaraan stroomkabels vastzitten.

Les 4 Nederland in delen

de grens

Een plek waar het ene land begint en het andere ophoudt.

de provincie

Een deel van Nederland; Nederland is opgedeeld in twaalf provincies.

de hoofdstad

Belangrijkste stad van een provincie of een land.

de wereldkaart

Een kaart waarop je de hele wereld ziet.

het werelddeel

Een deel van de wereld.